

De achterdeurdiscussie en Checkpoint:

De inval door Justitie bij Checkpoint op 1 juni 2007 heeft pijnlijk duidelijk gemaakt, waar de grenzen van het huidige gedoogbeleid liggen, zeker waar het betreft Terneuzen. Checkpoint heeft zich in de afgelopen jaren ontwikkeld tot een professioneel bedrijf, te vergelijken met een gemiddelde dienstverlener, waarbij er veel aandacht is geweest voor optimalisering van de werkplek voor de werknemers, en het snel en goed bedienen van de klanten van de Coffeeshop en andere bedrijven van Checkpoint. Ten einde dit optimum te kunnen creëren, zijn door Checkpoint verregaande investeringen gedaan, waarvan het merendeel ziet op de langere termijn. Er is veel geïnvesteerd in de randvoorwaarden voor het kunnen exploiteren van een goede coffeeshop, waaronder begrepen geautomatiseerde kassasystemen, een hoge mate van beveiliging, begeleiding van werknemers en het investeren in mensen en middelen om de overlast rondom de coffeeshop zoveel mogelijk te beperken.

Wat veel mensen niet weten is dat Checkpoint wordt beschouwd als "model-coffeeshop" voor de Nederlandse overheid, meer specifiek waar het betreft de wijze waarop de organisatie van Checkpoint is ingericht, zowel financieel als organisatorisch. De werkwijze van Checkpoint, waarbij een evenwicht moest worden gezocht tussen de legale voordeur en de illegale achterdeur, is erkend door de Nederlandse Belastingdienst. Hiermee zijn vergaande afspraken gemaakt, aan welke afspraken Checkpoint zich nauwgezet houdt. Deze afspraken ten aanzien van de fiscale aspecten van het gedoogbeleid hebben ertoe geleid, dat Checkpoint een werkwijze heeft ontwikkeld waarbij de verkoop van softdrugs kan worden teruggeleid tot het moment dat deze softdrugs het bedrijf van Checkpoint binnenkomen. Uiteraard kan hierbij niet bekend worden gemaakt waar en op welke wijze de inkoop van de softdrugs plaatsvindt, omdat zowel het kweken, het verhandelen en aanbieden van partijen softdrugs nog steeds strafbaar is gesteld onder de Opiumwet. Met andere woorden: er wordt gedoogd dat Checkpoint softdrugs verkoopt, maar er wordt niet gedoogd dat Checkpoint softdrugs inkoopt. Deze juridische spagaat wordt opgelost door volledig inzicht te geven in het proces vanaf verkoop, teruggevoerd naar het moment dat de softdrugs de coffeeshop binnenkomen. Over de behaalde winsten wordt vennootschapsbelasting afgedragen. De Belastingdienst heeft hiervoor een vast en stringent brutowinstpercentage vastgesteld. Het is aan Checkpoint te trachten, middels een scherp en verantwoord inkoopbeleid, deze marge ook daadwerkelijk te realiseren, omdat zij hierop fiscaal wel wordt afgerekend.

De situatie bij Checkpoint en de met Checkpoint gemaakte afspraken heeft de Belastingdienst centraal gesteld voor het behandelen van de fiscaliteiten en administraties van andere coffeeshops in Nederland. Zo bezien heeft Checkpoint dus ook een voorbeeldfunctie.

Deze voorbeeldfunctie uit zich verder nog in het gegeven, dat door Checkpoint op jaarbasis tientallen malen gehoor wordt gegeven aan verzoeken om informatie en bezoeken aan de onderneming. Door Checkpoint worden veel presentaties verzorgd in en rondom de coffeeshop zelf, en wordt op verzoek informatie gegeven aan allerlei belangengroeperingen en personen. Dit varieert van verenigingen van huisvrouwen tot aan topambtenaren van zowel het Nederlandse als het Belgische Ministerie van Justitie. Ook hetzelfde Openbaar Ministerie die in de persoon van de Officier van Justitie thans de actie en vervolging tegen Checkpoint heeft ingeleid, is te gast geweest in de coffeeshop. Checkpoint voert een zeer open en transparant beleid, gebaseerd op de gedoogcriteria en met inachtneming van alle wettelijke beperkingen.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken, dat sinds 2002 het aantal bezoekers aan de beide coffeeshops in Terneuzen tenminste is verdubbeld. Verondersteld wordt hierbij, dat de aanwas vooral bestaat uit buitenlandse drugstoeristen. Naar de mening van Checkpoint kan deze aanwas van klanten niet alleen op haar conto worden gesteld. Op grond van de gedoogcriteria onthoudt Checkpoint zich uitdrukkelijk van het op welke wijze dan ook afficheren van haar gedoogstatus en de verkoop van softdrugs.

In dit verband wordt wel eens gesteld, dat de combinatie van horecabedrijven met een coffeeshop in hetzelfde gebouw een aanzuigende werking zou hebben op de klanten voor softdrugs. Dit is geenszins het geval: de klanten van de coffeeshop bezoeken bijna niet het café en het restaurant. Het restaurant wordt grotendeels bezocht door lokale klanten uit Terneuzen en omgeving. De publieke teneur lijkt juist andersom te werken: het café en restaurant lopen veel klandizie mis omdat het publiek ze blijkbaar associeert met de coffeeshop. De suggestie dat deze twee horecabedrijven dus zouden hebben kunnen bijdragen aan de groei van de softdrugs kopers is niet op de feiten gebaseerd.

Checkpoint is dan ook van mening, dat de groei van de afgelopen jaren als een autonome groei moet worden beschouwd, dat wil zeggen dat de vraag het aanbod reguleert, en niet andersom. Er is geen enkel bewijs geleverd, en Checkpoint betwist zulks ook uitdrukkelijk, dat het Checkpoint zelf zou kunnen worden aangerekend, dat de klantenstroom in deze mate is toegenomen de afgelopen vier jaren. Het is juist andersom: Checkpoint heeft haar bedrijf zien groeien door deze toename, waarbij het faciliteren van deze toename niet gelijk kan worden gesteld aan het promoten of aanzetten tot het uitbreiden van het klantenbestand. Omdat de klanten bleven toenemen, werd ook de druk op de verkoopruimte van de coffeeshop groter, reden waarom deze in twee stappen is verdubbeld. Zou op de basis uit 1999 zijn doorgegaan, dan zou dit alleen hebben gezorgd voor meer overlast door wachtende klanten of klanten die niet geholpen zouden kunnen worden. Checkpoint meent dat de overlast juist beperkt is kunnen blijven de afgelopen jaren, doordat de organisatie steeds flexibel heeft ingespeeld op de toename aan klanten.

Door zich te houden aan de gedoogcriteria betekent dit ook, dat er maximaal 5 gram per klant per dag mag worden verkocht. Ook in handhaving van deze randvoorwaarde heeft Checkpoint veel geld geïnvesteerd, en wordt nog steeds geïnvesteerd. Getracht wordt om de bezoekers, en zeker bezoekers die vaker komen, in beeld te krijgen zodat deze op maat kunnen worden bediend en ook kunnen worden aangesproken. Op deze wijze zou het ook mogelijk moeten zijn om te zien, of wellicht mensen trachten, meer dan éénmaal per dag geholpen te worden in de coffeeshop. Verder is thans in onderzoek het opzetten van een pasjessysteem en een ledensysteem, om op die wijze dit aspect zo beheersbaar mogelijk te maken.

Een ander aspect van de toegenomen klantenstroom is natuurlijk, dat al deze klanten vijf gram komen kopen per dag. Een simpel rekensommetje leert, dat bij een afgerond of aangenomen bezoekersaantal van circa 3000 per dag, dit neerkomt op 15 kilo softdrugs, die dan per dag wordt verkocht. Deze verkopen zijn weer onderverdeeld in acht tot negen soorten wiet, acht tot negen soorten hasj, en verschillende andere softdrugsproducten. Dit gehele assortiment samen wordt in de coffeeshop verkocht, waarbij alle soorten opgeteld een voorraad gewicht aan softdrugs van maximaal 500 gram niet mogen overstijgen. Wederom een simpel rekensommetje leert, dat indien er 3000 bezoekers geleidelijk overdag zouden worden verdeeld, dit zou betekenen dat gedurende de openingstijden gemiddeld 200 klanten per uur moeten worden geholpen. Dit betekent dus één kilo per uur. Dit betekent evenzo dat binnen een half uur de gedoogde voorraad van 500 gram op is.

Door middel van een ingenieus systeem heeft Checkpoint het voor elkaar gekregen, dat ten aanzien van alle verschillende soorten wordt voorzien in de vraag, door het continu aanvullen van de voorraden met kleine en van tevoren verpakte hoeveelheden. Dit is een zeer arbeidsintensief en qua emballage zeer duur systeem. Het was echter de enige mogelijkheid om te bewerkstelligen, dat op enig moment niet meer dan 500 gram in de shop aanwezig is. Daarnaast wordt vóór opening van de coffeeshop ieder ochtend zeker gesteld, dat de verkoop begint met een hoeveelheid, minder dan 500 gram. Ook bij het sluiten van het bedrijf dient er minder dan 500 gram in de coffeeshop aanwezig te zijn. Dit wordt dagelijks stringent gecontroleerd en gehandhaafd.

De realiteit is echter, dat de klanten niet netjes in gelijke getale per uur over de dag verspreid, hun softdrugs komen kopen. Er is sprake van pieken in de verkoop, met name in de (late) avonduren. Het merendeel van de klanten bezoekt dan de coffeeshop. Dit betekent, dat gedurende circa vijf uren per dag minimaal de helft van de omzet wordt behaald. Dit betekent dan ook, dat 1500 klanten, dus 300 per uur, hun softdrugs komen kopen in de avonduren. Dit betekent dan weer, dat bijna elk kwartier zou moeten worden bevoorraad. Hier wordt direct duidelijk de juridische spagaat waarin Checkpoint zich bevindt: de verkoop per 5 gram per klant wordt gedoogd, de voorraad wordt beperkt tot 500 gram, en de aanvoer en inkoop – de zogenaamde “achterdeur” – is verboden. Om te zorgen dat de aanvoer constant blijft en dus de klanten op tijd kunnen worden geholpen is het noodzakelijk, dat de aan te vullen voorraden zich op niet al te grote afstand van de coffeeshop bevinden. Hoe dan ook is sprake van een complexe en intensieve logistiek om dit alles op tijd in de coffeeshop te krijgen. En ja, dit heeft tot gevolg dat op andere plaatsen dan de coffeeshop, want daar mag immers maar maximaal 500 gram aanwezig zijn, er softdrugs moeten worden bewaard om te kunnen aanvullen. Iedereen weet dat softdrugs moeten worden geteelt en moeten worden gekweekt en bereid, en iedereen weet dat dit illegaal is. Aan de andere kant weet ook iedereen dat een coffeeshop deze zaken moet kunnen verkrijgen, omdat er anders niets kan worden verkocht. Ondanks het gedogen van de verkoop van softdrugs onder bepaalde voorwaarden blijft de aanvoer daarvan illegaal en dus strafbaar. Dit is de zogenaamde achterdeurproblematiek.

Nota bene: de vastgestelde grens van 500 gram handelsvoorraad is reeds decennia geleden vastgesteld, toen het belangrijkste produkt dat de coffeeshops verkochten nog de hash was. De vraag is, of ook nu nog kan worden volgehouden dat dit een reële hoeveelheid is, gezien de grote verscheidenheid in produkten die de coffeeshops in Nederland nu aanbieden.

Checkpoint is van mening dat het heeft voldaan aan de gedoogcriteria, door niet meer dan 500 gram handelsvoorraad in de shop aanwezig te hebben. Dit was ook op 1 juni het geval: ondanks berichten in de media dat in de coffeeshop enkele kilo's waren gevonden, heeft Checkpoint zich steeds gehouden aan de strikt voorgeschreven criteria.

Door het Openbaar Ministerie zijn naar buiten gebracht aantallen en cijfers, die echter niet de realiteit, althans niet de juridische realiteit, weergeven: door Justitie zijn in beslag genomen alle softdrugs die zijn aangetroffen op verschillende plaatsen, welke softdrugs ook waren verpakt en bereid. Het betreft hier bijvoorbeeld vele voorgedraaide joints, die echter bijna geheel bestaan uit vloeï en tabak, en slechts voor tienden van grammen aan werkzame softdrugs. Deze voorgedraaide joints zijn echter in hun geheel, ingepakt en wel, gewogen, waarna hun gewicht is bepaald. Dit heeft echter niet te gelden als softdrugs in de zin van de Opiumwet: alleen de softdrugs zelf kan hiervoor worden meegenomen. Zo zijn ook alle andere verpakkingen waarin de softdrugs zaten, meegewogen, en zijn ook zaken als emballage meegerekend als ware zij softdrugs.

Dit levert geen juiste berekening op, en het Openbaar Ministerie zal uiteindelijk moeten bepalen, wat nu het netto-equivalent is geweest van de gehele partij softdrugs die in beslag is genomen.

Ook in de coffeeshops zijn voorgedraaide joints in beslag genomen, en is ook meegenomen de voorraad, die in een afgesloten display aan de kassa's was uitgesteld. Het betreft hier voorbeelden van te kopen softdrugs, waarbij zeer kleine hoeveelheden worden uitgesteld om de verschillende soorten te kunnen laten zien. Dit betreft echter reclamemateriaal, niet bestemd voor verkoop in de coffeeshop. Daarnaast is niet in de coffeeshop zelf maar in het pand waarin de coffeeshop wordt geëxploiteerd, ook kleinere hoeveelheden softdrugs aangetroffen. Deze maken echter deel uit van de achterdeur, en waren bestemd om tussentijds snel de shop te kunnen bevoorraden.

Kort en goed: Checkpoint stelt dat Justitie met de inval van 1 juni jongstleden de achterdeur op slot heeft gedaan en het Checkpoint vrijwel onmogelijk heeft gemaakt, nog voort te gaan op de wijze waarop tot op heden werd gewerkt. Immers, ten aanzien van de bedrijfsvoering heeft Checkpoint een optimum bereikt, dat bijna niet kan worden verbeterd. Indien dit niet goed genoeg is, dan is er geen andere mogelijkheid om te bewerkstelligen, dat de klanten worden geholpen en waarbij dan tevens nog steeds wordt voldaan aan de gedoogcriteria. Immers, de gehele achterdeur en de aanvoer en bevoorrading van de coffeeshop brengen aanmerkelijke veiligheidsrisico's met zich mee voor Checkpoint en haar medewerkers.

Het is om deze reden dat Checkpoint de Burgemeester heeft bericht, dat drastische maatregelen zullen worden genomen om te bewerkstelligen, dat de achterdeurproblematiek wederom beheersbaar wordt en dat Justitie niet nog eens de kans krijgt, gronden of vermoedens te krijgen, waardoor een inval zou kunnen worden herhaald. Hierbij zij opgemerkt, dat het uiteraard wel zo zal blijven, dat de te verkopen softdrugs ergens moeten worden ingekocht en moeten worden bewaard, vooraleer zij in de shop kunnen worden verkocht. Indien hierop actief door Justitie blijvend zou worden gevolgd, dan ziet Checkpoint geen andere oplossing dan de verkoop via de coffeeshop en de exploitatie hiervan te beëindigen. Immers, op geen enkele legale manier kan dan nog de aanvulling in de coffeeshop worden gewaarborgd. Noch de eigenaar van Checkpoint, noch de medewerkers wensen in een situatie te belanden, waarbij zij strafbaar zouden worden onder de Opiumwet. Overigens: iedere andere exploitant van een coffeeshop in Terneuzen zou met dit zelfde dilemma te maken krijgen.

Om deze reden heeft Checkpoint besloten, zich daarbij mede baserend op de uitkomsten van het rapport IntraVal, de sluitingstijd van de coffeeshop te vervroegen van 01.00 tot 22.00 uur. Dit zal naar verwachting het aantal bezoekers per dag halveren. Dit natuurlijk, indien het onderzoek van IntraVal op juistheid berust. Dit zal de komende weken proefondervindelijk worden getoetst.

Bijna de helft van de klanten bezoekt de coffeeshop na 18.00 uur. Daarnaast komt bijna tweevijfde van het totaal aan bezoekers op vrijdag en op zaterdag (IntraVal pagina 11).

Dit kan twee gevolgen hebben: na niet al te lange tijd zullen de coffeeshopbezoekers, met name de bezoekers uit Frankrijk, moeten ervaren dat zij niet tijdig de coffeeshop meer kunnen bereiken om hun softdrugs te kopen. Dit zal waarschijnlijk te maken hebben met het feit dat de bezoekers werk hebben, en na hun werk afreizen om Terneuzen te bezoeken om softdrugs te kopen. De mogelijkheid om dit te doen, zeker in het weekeinde, zal in belangrijke mate worden beperkt indien een sluitingstijd van 22.00 uur wordt ingevoerd.

Uiteraard zal dit met zich meebrengen dat voornamelijk de binnenstad te maken zal krijgen met meer overlast. Dit zal echter naar verwachting een tijdelijke situatie zijn, omdat de klantenstroom zich zal aanpassen. Immers, uit het rapport Intraval blijkt ook, dat eenderde van de bezoekers van de coffeeshop ook wel eens naar een andere stad gaat om softdrugs te kopen. Dit gedeelte (volgens Intraval 34 %) zullen de eerste bezoekers zijn, die hun heil elders zullen zoeken. Een afname met tenminste eenderde ligt dan ook in de rede.

Ook het onderzoek bij de andere grensgemeenten geeft steun aan deze stelling van Checkpoint: zowel Bergen op Zoom als Roosendaal hebben aangegeven dat hun drugstoerisme is afgenomen sinds de aanpassing van de sluitingstijden naar 20.00 uur. Als reden wordt hiervoor gegeven dat naar alle waarschijnlijkheid de klanten, afkomstig uit de steden in noordwest Frankrijk, gezien de afstanden en aanvoerwegen, eerder kiezen voor Terneuzen dan voor een andere grensgemeente (Intraval pagina 24).

Dit geldt uiteraard niet onverkort voor de weekeinden. Dit zou kunnen betekenen, dat een groep klanten toch zal blijven afreizen naar Terneuzen, om softdrugs te kopen, hetzij bij de andere coffeeshop Miami, hetzij via het illegale circuit. Hier heeft Checkpoint echter geen invloed op.

Mocht blijken dat deze bezoekers zelf maatregelen treffen door vóór 22.00 uur Checkpoint te bezoeken, dan zal dit doel door het instellen van een sluitingstijd niet kunnen worden bereikt.

In dat geval zal Checkpoint overgaan tot het instellen van een maximum aantal klanten per dag, thans voorgesteld op 1500. Immers, ook het rapport Intraval geeft aan dat tenminste eenderde van de bezoekers zich zou wenden tot een andere plaats met gedoogde coffeeshops, indien in Terneuzen hierop zou worden gehandhaafd.

Eenderde van de bezoekers (34 %) gaat wel eens naar een andere stad om softdrugs te kopen. Daarbij worden vaak genoemd Breda, Roosendaal, Maastricht, Vlissingen en Amsterdam (Intraval pagina 12).

Checkpoint voorziet liever 1500 klanten van een goede kwaliteit softdrugs op een prettige manier, dan helemaal niemand meer.

Driekwart van de ondervraagde softdrugsgebruikers noemt de verkoop van softdrugs met een goede kwaliteit een belangrijke voorwaarde voor een goede coffeeshop. Daarnaast is belangrijk onder andere een goede inrichting, voldoende capaciteit en eerlijke handel (Intraval pagina 14).

Het is voor Checkpoint niet mogelijk en ook niet wenselijk, om op deze positieve punten in te spelen ten einde te trachten, de bezoekersstroom in te dammen. Immers, aan de inrichting kan weinig worden gedaan, eerlijke handel moet voorop staan en ook de kwaliteit is voor Checkpoint een eerste vereiste in verband met de volksgezondheid. Aan deze uitgangspunten wordt dus niet getornd.

Negatieve effecten hiervan kunnen worden verwacht in de zin dat het aantal illegale verkooppunten toeneemt. Ook de illegale verkoop in het algemeen en de straathandel zullen voornamelijk gaan optreden in de nabijheid van het concentratiegebied van de beide coffeeshops in Terneuzen (Intraval pagina 25).

Bovendien zal een beperking van de kwaliteit, voor zover dit al mogelijk zou zijn met enige constante variatie in het THC-gehalte, leiden tot het zoeken van de afnemers naar softdrugs met wel een hogere kwaliteit, waarvan alleen het illegale circuit zal profiteren (Intraval pagina 32).

Checkpoint realiseert zich dat het instellen van een klantenmaximum per dag een arbitraire beslissing is. Deze gebeurt echter zonder aanzien des persoons, en kan dan ook niet direct of indirect als discriminatoir worden aangemerkt. Checkpoint ziet dan ook geen juridische problemen bij deze maatregel. Uiteraard is het van tevoren niet duidelijk, wanneer de 1500^e klant zal kunnen worden bediend. Dit kan vroeg in de avond zijn, of pas tegen sluitingstijd. In dit scenario, na verkoop aan de 1500^e klant, gaat de coffeeshop dicht. Dit zou tijdelijk kunnen zorgen voor verstoring van de openbare orde ter plaatse, omdat de teleurgestelde klanten niet langer kunnen worden geholpen. Dit effect zal na enige tijd echter weer verdwijnen, als dit beleid stringent en transparant wordt gehandhaafd.

Ook in dit scenario zal het overigens niet mogelijk zijn, zonder een legale achterdeur de bedrijfsvoering voort te zetten zonder dat de Opiumwet wordt overtreden. De thans aangekondigde maatregelen zullen worden ingeleid per 11 juni 2007. De Burgemeester is van tevoren op de hoogte gesteld, maar gezien de inval op 1 juni jongstleden en de aankondiging van Justitie dat dit nog één of meer vervolgen zal gaan krijgen, heeft Checkpoint niet kunnen en willen afwachten ten einde middels bestuursoverleg mogelijk andere oplossingen te vinden. Checkpoint is nadrukkelijk van mening, dat de Burgemeester, uiteraard door middel van overleg in de lokale driehoek, het beleid moet aanpassen aan de mogelijk te verwachten gevolgen voor de openbare orde.

Tenslotte: Checkpoint benadrukt, dat zij thans in deze positie wordt gemanoeuvreed door het beleid dat het Openbaar Ministerie in Middelburg blijikbaar nu voert.

